

Til Landbruks- og Matdepartementet

Dato: 31/10/2025

HØRINGSINNSPILL

Innspill til Høring – Forslag til endringer i jordlova og skogbrukslova mv. (omdisponering av skog til innmarksbeite og overtredelsesgebyr)

Norsk Bonde- og Småbrukarlag takker for muligheten til å gi innspill på forslag til endringer i jordlova og skogbrukslova. Overordnet er NBS bekymret for at forslaget om søknadsplikt for omdisponering av skog til innmarksbeite vil skape unødvendige hindringer for beitebruk spesielt, jordbruksdrift generelt og bosetting i distriktene.

Overordnet kommentar

Forslaget innebærer at grunneier ikke lenger fritt kan omdisponere skog til innmarksbeite, men må søke kommunen om tillatelse. Dette representerer en vesentlig innstramming, og NBS stiller spørsmål ved behovet for ny regulering i lys av dagens praksis og utvikling.

De siste 15 årene har omfanget av tilskuddsberettiget innmarksbeite ligget stabilt mellom 1,55 og 1,6 millioner dekar, til tross for omfattende omdisponering fra skog til beite. Dette tyder på at:

- arealer går både inn og ut av drift som følge av strukturrasjonalisering i jordbruket,
- en del marginale arealer gror igjen,
- mens større driftsenheter rydder nytt beite for å opprettholde og/eller øke fôrgrunnlaget;
- og/eller som en tilpasning til en politisk bestemt gjødselsforskrift.

Forslaget må derfor ses i sammenheng med en politisk drevet strukturrasjonalisering av landbruket - der færre bønder forvalter større areal. En rigid søknadsplikt risikerer å ramme de bøndene som faktisk opprettholder kulturlandskap, beitebruk og bidrar til økt norsk selvforsyning.

Klima og ressursbruk

Departementet viser til at avskoging for etablering av beite i 2022 bidro til et utslipp på 357 020 tonn CO₂-ekvivalenter (0,7 prosent av nasjonale utslipp). NBS mener at denne typen tall må settes inn i en helhetlig klimaregnskapssammenheng.

Rydding av skog til beite kan gi utslipp på kort sikt, men samtidig:

- reduseres behovet for plast og drivstoff i fôrproduksjon (mindre rundballer og traktorbruk),
- reduseres kjøreavstander for husdyrgjødsel,
- reduseres behovet for importert kraftfôr og kraftfôr generelt,

- økes selvforsyningen på norske ressurser,
- kan beiting bidra til karbonlagring i jord,
- og det styrker beredskap og matsikkerhet, et hensyn som må vektlegges på linje med klimagassutslipp.

NBS mener at klimaberegninger må suppleres med en helhetlig vurdering av de samlede utslippene i drifta.

Departementet omtaler utslipp fra avskoging som et varig tap av karbonbinding, men tar i liten grad høyde for at innmarksbeiter med aktivt grasdekke også binder karbon over tid. Forskning viser at permanent grasdekke kan bidra til betydelig lagring av karbon i jord, og at beitende dyr stimulerer rotvekst og jordliv som øker denne effekten.

Over tid kan slik karbonbinding delvis kompensere for engangsutslippet ved avskoging, spesielt der beitet holdes i aktiv drift og ikke overbeites.

Samtidig erkjenner NBS at effekten varierer med lokale forhold og beitetrykk, og at det ikke nødvendigvis gir full kompensasjon for utslipp fra avskoging. Men sett i et helhetlig perspektiv, der man tar hensyn til både karbon, transport, fôrgrunnlag og beredskap, kan etablering av innmarksbeite gi netto positive klima- og samfunnseffekter.

I dagens struktur, med færre og større bruk, kjøres husdyrgjødsel ofte over betydelige avstander for å tilfredsstille gjødselregelverket. Dette medfører økte utslipp fra transport, samt økt dieselforbruk og slitasje på maskinpark. Å etablere innmarksbeite nær driftsenheten kan derfor i mange tilfeller gi lavere totale utslipp og være et klimatiltak i driftsmessig sammenheng, selv om den isolert sett innebærer et kortsiktig utslipp fra avskoging.

Et ensidig fokus på karbonbinding i skog overser at aktive beitearealer er avgjørende for både biologisk mangfold, pollinatorer og sikre et lokalt fôrgrunnlag. Der de nye innmarksbeitene driftes som semi-naturlig eng/naturbeitemark, bidrar driftsformen i særskilt stor grad til viktige økosystemfunksjoner. Naturtypen er vurdert som sårbar og i sterk tilbakegang.

Oppsummert vil NBS understreke at:

- **når beite etableres og holdes i aktiv bruk, fungerer arealet som et levende karbonlager og bidrar samtidig til matsikkerhet, biologisk mangfold og kulturlandskap. Dette perspektivet må inn i vurderingen av klimapåvirkning ved omdisponering fra skog til innmarksbeite.**

Økt selvforsyning

I Meld. St. 11 (2023–2024) om «Strategi for auka sjølvforsyning av jordbruksvarer og plan for opptrapping av inntektsmogleighetene i jordbruket» fastsetter regjeringen at målsetningen er å øke sjølvforsyningsgraden for norske jordbruksvarer, korrigert for import av fôrråvarer. Der står

det blant annet:

«Det handlar om å produsere meir av dei vegetabilske matvarene i Noreg, satse på bruk av beiteressursane, auka bruk av gras framfor kraftfôr og auka norskandel i kraftfôret.»

Og;

«Regjeringa har som mål å leggje til rette for bruk av jord- og beiteressursane i heile landet.»

Målet om økt selvforsyning må ses i sammenheng med at jordbrukets samfunnsoppdrag ikke bare er matproduksjon, men også nasjonal beredskap, kulturlandskapspleie og bosetting i distriktene.

- **Når man vurderer forslag om å skjerpe adgangen til omdisponering fra skog til innmarksbeite, må det derfor gjøres med sikte på hvordan dette påvirker næringens evne til å bidra til målet om 50 prosent selvforsyning .**

NBS vil peke på at for å oppnå en slik ambisjon for selvforsyning, forutsettes det at bønder har rimelig frihet og forutsigbarhet til å utnytte lokale ressurser. En regulering som gjør det vanskeligere å omdisponere areal til innmarksbeite kan dermed virke mot målsetningen om økt selvforsyning.

Forvaltning

Forslaget legger nye oppgaver til kommunene. Mange kommuner melder allerede om knapp kapasitet og behov for å prioritere mellom lovpålagte oppgaver. Det er derfor grunn til å stille spørsmål ved om forslaget er forvaltningsmessig realistisk. Det er også en kjent utfordring at lokale forhold og personlige relasjoner («trynefaktor») kan påvirke hvordan saker vurderes og prioriteres.

Rettsikkerhet

Videre foreslås hjemmel for overtredelsesgebyr på inntil 2G for privatpersoner og 6G for foretak. Dette er svært høye satser og innebærer i praksis at forvaltningen gis en straffelignende myndighet uten de rettsikkerhetsgarantiene som følger av vanlig straffesaksbehandling. NBS er bekymret for grunneiers rettsikkerhet.

Det er også grunn til å stille spørsmål ved forholdsmessigheten mellom gebyrets størrelse og den økonomiske situasjonen i jordbruket. Et overtredelsesgebyr på inntil 2G (rundt 240 000 kroner) utgjør i mange tilfeller en stor del av årsinntekten for en aktiv bonde, særlig på mindre bruk. For mange gårdsbruk vil et slikt gebyr være økonomisk ødeleggende og stå i sterkt misforhold til den typen regelbrudd som kan være snakk om, ofte bagatellmessige eller uavklarte tolkninger av komplekse regler. Sanksjonsnivået fremstår derfor lite tilpasset landbrukets faktiske inntektsnivå og driftsvilkår.

Våre medlemmer melder at oppfølgingen av lover og forskrifter av relevans for jord- og skogbruket varierer sterkt mellom kommuner. NBS mener derfor at innsatsen heller bør rettes mot bedre koordinering og lik praktisering av dagens regelverk, slik at man unngår store

forskjeller i behandling og saksutfall mellom kommuner – fremfor å innføre nye og strengere krav som i praksis vil forsterke ulikhetene.

Egnethet og skjønn

Forslaget åpner for at kommunen skal vurdere hvorvidt arealet er “egnet som innmarksbeite”. NBS stiller spørsmål ved hvor presise og rettferdige slike vurderinger kan bli i praksis. Arealets størrelse, jordsmonn og terreng varierer sterkt mellom landsdeler. Små beiter nært tun og bygninger kan ha stor betydning for bosetting, trivsel, kulturlandskapspleie og brannvern, selv om de ikke gir økonomisk overskudd. Slike hensyn må anerkjennes som reelle samfunnsnyttige formål ved behandling av søknader.

Avslutning

Norsk Bonde- og Småbrukarlag støtter prinsippet om bærekraftig ressursforvaltning, men advarer mot nye regler som gjør det vanskeligere for bønder og grunneiere å utnytte lokale ressurser til beite og matproduksjon. Det må være rom for fornuft, skjønn og lokal kunnskap i forvaltningen.

Med vennlig hilsen,

Anders Bakke Klemoen, Generalsekretær

Norsk Bonde- og Småbrukarlag

Elektronisk godkjent, uten underskrift